

Sensoryzmy

autor: [mgr Karolina Staniaszek](#)



Odbiór informacji przez nasze zmysły oraz ich celowa organizacja w naszym ośrodkowym układzie nerwowym (tzw. integracja sensoryczna) to procesy, które umożliwiają odpowiednią interpretację sytuacji i adekwatne zareagowanie do wymogów otoczenia.

U [dzieci](#) z [autyzmem](#) system odbioru bodźców sensorycznych i przetwarzanie otrzymanych przez zmysły informacji jest zaburzone. **Zaburzenia sensoryczne** są wyraźnie widoczne w zachowaniu [dziecka](#). Carl Delacato, który – jako jeden z pierwszych – opisał je u osób z autyzmem, stwierdził, że tego rodzaju dysfunkcje są wręcz wpisane w obraz całościowego zaburzenia rozwoju, jakim jest [autyzm](#). Wysunął hipotezę, że pewne uszkodzenia [mózgu](#) prowadzą do deficytów percepcyjnych, które [dziecko](#) próbuje sobie kompensować, a więc w uproszczeniu można powiedzieć – „naprawiać” lub samodzielnie „leczyć”. Dysfunkcje percepcyjne i zaburzenia w organizacji bodźców mogą przejawiać się w **nadwrażliwości** (kiedy poprzez obniżenie progu wrażliwości dla danego zmysłu [mózg](#) jest zbyt obciążony informacjami sensorycznymi, co uniemożliwia mu ich prawidłowe przetworzenie) lub **zbyt małej wrażliwości** (kiedy próg wrażliwości jest podwyższony, co prowadzi do deprivacji sensorycznej, czyli niedostatecznej ilości informacji zmysłowych dochodzących do [mózgu](#)). Może też wystąpić trzecie zjawisko – tzw. **biały szum** – wtedy układ nerwowy sam wytwarza bodźce (wrażenia zmysłowe) bez udziału czynników zewnętrznych. Taką sytuację możemy zaobserwować u zdrowej osoby, kiedy w zupełnej ciszy słyszy ona pisk w uszach.

Powyższe zaburzenia w odbiorze i integracji sensorycznej prowadzą do tzw. **sensoryzmów**, które stanowią jakby behawioralną odpowiedź organizmu na deficyty w obrębie różnych zmysłów. Innymi słowy, kiedy dany zmysł jest zbyt mało wrażliwy, [dziecko](#) będzie próbowało go dostymulować. W przypadku nadwrażliwości będzie z kolei unikało bodźców. Szczególnego rodzaju sensoryzmy występują w odpowiedzi na „biały szum” – wtedy [dziecko](#) może wydawać się jakby skupione na wymyślonym świecie czy wręcz oderwane od rzeczywistości.

[Dziecko](#) będzie przejawiało różne sensoryzmy ze względu na rodzaj zaburzenia, a także dotknięty nim zmysł. I tak w przypadku sensoryzmów charakterystycznych dla zmysłu **słuchu**, przy jego niedowrażliwości, będą to np.: fascynacja wszelkimi urządzeniami wydającymi dźwięki, natrętne odkręcanie kurków w kranie lub spuszczenie wody w toalecie, wytwarzanie hałasów poprzez uderzanie przedmiotami lub krzyk. Z kolei przy nadwrażliwości m.in.: silna reakcja na ciche dźwięki, zatykanie uszu, a także wręcz przeciwnie – robienie hałasu (np. poprzez trzaskanie drzwiami), który dzięki poczuciu kontroli [dziecko](#) będzie tolerowało. „Biały szum” będzie skłaniał dziecko do wkładania palców do uszu, wsłuchiwanie się w dźwięki płynące z własnego ciała (np. bicie [serca](#) po

[wysiłku fizycznym](#)). Przy niedostatecznej wrażliwości w zakresie zmysłu **wzroku** dziecko może machać paluszkami lub obracać i manipulować przedmiotami bardzo blisko oczu, rozrzucać (szczególnie kolorowe) przedmioty, wpatrywać się w światło. W przypadku nadwrażliwości pojawiają się takie zachowania jak: fascynacja wprawianymi w ruch kręcącymi się zabawkami, patrzenie przez szczeliny, dziurki, wyraźna niechęć do silnego światła itp. Sensoryzmy związane z „białym szumem” mają wtedy postać np. bardzo mocnego zaciskania powiek lub uciskania dłońmi gałek ocznych. [Dzieci](#) z nadwrażliwością na **dotyk** źle znoszą nawet delikatny dotyk innych osób, ubrania, źle tolerują **ból**, zmiany temperatury. Przy zbyt małej wrażliwości – odwrotnie: nie reagują na **ból**, a nawet szukają wrażeń dotykowych m.in. w formie uderzania się, a więc mogą się pojawić zachowania autoagresywne. Na skutek „białego szumu” w zakresie zmysłu dotyku może być np. widoczna „gęsia skórka” bez wyraźnego powodu. Sensoryzmy dotykowe różnią się w zależności od tego, czy odnoszą się do zaburzeń czucia głębokiego (mięśnie, ścięgna, stawy), powierzchniowego (skórnego), czucia temperatury czy też czucia położenia i ruchów ciała. Wreszcie w przypadku zaburzeń w zakresie odbioru i przetwarzania informacji pochodzących ze zmysłów **węchu** i **smaku** sensoryzmy mogą się przejawiać np. w bardzo ograniczonym repertuarze żywieniowym i braku tolerancji na różne zapachy – w tym innych ludzi (nadwrażliwość), a z drugiej strony w poszukiwaniu bardzo intensywnych doznań zapachowych i smakowych, także w toksycznych substancjach takich jak farby, rozpuszczalniki itp.

Obserwując zachowanie [dziecka](#), możemy więc stwierdzić, który z kanałów sensorycznych nie funkcjonuje prawidłowo (jest zbyt lub niewystarczająco „otwarty”), a więc z jakim zaburzeniem mamy do czynienia.

Terapia zaburzeń sensorycznych nie jest w stanie naprawić uszkodzeń mózgu, ale może złagodzić zaburzenia poprzez oddziaływanie na niesprawnie działające kanały i kształtowanie tolerancji na dopływające bodźce. Najczęściej w tej terapii stosuje się techniki **integracji sensorycznej** (SI) Jean Ayres. Wykorzystywane są również **treningi integracji słuchowej** (AIT) Guy’a Berarda i Alfreda Tomatisa oraz **metoda kolorowych filtrów** Helen Irlen. Niezwykle ważne są także doświadczenia, jakie [dziecko](#) zdobywa poprzez codzienną zabawę, np. kontakt ze zwierzętami (co wykorzystuje dogoterapia i hipoterapia), zabawy w piasku, na „języku”, w wodzie. Stąd istotnym elementem terapii są aktywności, które mogą proponować (i naturalnie się w nie włączać) rodzice i osoby z otoczenia [dziecka](#). Pierwszym krokiem jest jednak zrozumienie, skąd biorą się „dziwne” zachowania dziecka – są one po prostu sposobem na poradzenie sobie w chaotycznym i nieraz zagrażającym świecie wrażeń zmysłowych.

Bibliografia:

Delacato C.H. (1999). *Dziwne, niepojęte. Autystyczne dziecko*. Warszawa: Fundacja Synapsis.

Pisula E. (2000). *Autyzm u dzieci. Diagnoza, klasyfikacja, etiologia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Pisula E. (2005). *Małe dziecko z autyzmem. Diagnoza i terapia*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

źródło ABC autyzm.pl

